

Instruktion för beredningsgrupp för grundutbildningens Struktur, Innehåll och Pedagogiska Arbetsformer (grundSIPA)

Beslutas inrätta en beredningsgrupp för grundutbildningens Struktur, Innehåll och Pedagogiska Arbetsformer (grundSIPA).

Beredningsgruppen har ansvar för

att utveckla ett förslag till riktlinjer för ett pedagogiskt utvecklingsarbete inom fakulteten

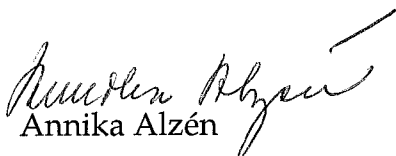
att föreslå en organisation angående reformarbetet som kan påverka/involvera alla utbildningar inom fakulteten

att vid planeringen av uppdraget samråda med beredningsgruppen för kvalitetsfrågor

att återrapportering sker till fakultetsnämnden och beredningsgruppen för kvalitetsfrågor

Beredningsgruppens närmare uppgifter framgår av fakultetsnämndens beslut 1999-11-26: Strategi för filosofiska fakultetens pedagogiska arbetsformer och utveckling (Dnr LiU 1801/99-40)

Beslut i detta ärende har fattats vid filosofiska fakultetsnämndens sammanträde 2002-02-06. I beslutet har deltagit, förutom undertecknad prodekanus Alzén, ordförande, ledamöterna, Almén, Berner, Dahlbäck, Danielsson, Hellgren, Holmström, Rehnström, Jonsson och Lindberg. Därutöver har närvarit fackliga representanten Arvidsson, föredragande Johanson, fakultetsdirektör Hagberg, kanslichef Malmgren, utbildningsledare Wahlström samt fakultetssekreterare Sjölin.

Annika Alzén

Håkan Johanson

Strategi för filosofiska fakultetens pedagogiska arbetsformer och utveckling

Bakgrund

Under de senaste åren har kvaliteten i grundutbildningen på filosofiska fakulteten ifrågasatts. Till stora delar har kritiken haft sin utgångspunkt i de bristande resurser som ställs till förfogande för humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning. Dessa synpunkter har avspeglats i kritiken från studenterna såväl som i de synpunkter som förts fram från fakulteterna till utbildningsdepartementet.

Kritiken mot anslagsnivån och prislappen för våra utbildningar har haft sin normativa utgångspunkt i den sk *Grundbulten*. I denna definieras en basnivå för den akademiska utbildningens undervisningstid dvs "den resursnivå som är den minsta nödvändiga för att akademisk undervisning alls skall kunna bedrivas (SOU 1992:44 Resurser för högskolans grundutbildning, s 61). Basnivån uttrycks i antal undervisningstimmar och det är utbildningsområdet humaniora som definierar denna lägsta resursnivå. Antalet undervisningstimmar är här 9 per vecka, men då uppdelat i 6 timmar lektioner i 30-grupp och 3 timmar i 15-grupp. Enligt rapporten "Undervisningstid inom filosofisk fakultet" (rapport nr 13 i Filosofiska fakultetens rapportserie) är det möjliga utlägget av undervisningstid ca 4-4,5 timmar i veckan (för en 30-grupp vid filosofiska fakulteten i Linköping). Skillnaden i förhållande till Grundbulten är stor - vi befinner oss på en nivå som är mindre än halva den vilken definierades som: "den minsta nödvändiga för att akademisk utbildning alls ska kunna bedrivas". Det ökande antalet studenter har samtidigt inte motsvarats av en ökning av resurserna. Många lärare känner sig pressade av arbetsbelastningen. SULF presenterade 1997 en enkätundersökning genomförd bland dess medlemmar. 37% uppgav att de uppfattade arbetsbelastningen som besvärande stor. 80% av lärarna uppgav att de känner sig psykiskt uttröttade efter dagens arbete.¹

Även studenter har kritiserat kvaliteten på utbildningen. Ofta handlar även denna kritik om att de resurser som ställs till förfogande för humanistiskt/samhällsvetenskapliga området av statsmakterna är allt för begränsade.² Ibland inriktar sig kritiken i allmänna termer på pedagogiska brister och dåligt engagemang från lärare vid högskolan. I andra fall är kritiken mer nyanserad och underbyggd. I rapporten "Studentinflytande inom högskolan" (Ds 1998:51) har en stor kartläggning gjorts angående olika aspekter i utbildningen. Angående lärarna står att: "*Studenterna å sin sida framför att lärarna är engagerade, kunniga och visar intresse för att undervisa.*" Den kritik som ändå framkommer handlar om att lärarna måste få bättre förutsättningar för att kunna utveckla sin roll som handledare och därmed bättre kunna bistå

¹ Dessa studier redogörs för i "Lärarbarometern 1998", utgiven av utvärderingsenheten vid Lunds universitet.

² Se exempelvis det upprop ett antal studenter gjorde till Institutionen för tema i november 1998, ledaren i studenttidningen *Filosofen* nr 1 99/00 eller den debattartikel som publicerades i DN 10/10-99 under rubriken "Kris inom humaniora".

studenterna i deras arbete med att själva ta ansvar för sitt lärande. Rapportförfattarna menar dock:

"att det endast till viss del är en fråga om resurser. Det handlar i mycket stor utsträckning om att höja statusen på och premiera lärarnas insatser inom grundutbildningen. Vidare behöver en utveckling av såväl lärarskickligheten som det pedagogiska utvecklings- och förnyelsearbetet stimuleras".

Framtiden

Samtidigt erbjuder de framtidsscenarier som står till buds ytterligare utmaningar. Lärarnas arbete kommer att påverkas av att universiteten skall rekrytera större studerandegrupper. Universitetsutbildningen håller på att bli en massutbildning. Det innebär en stor utmaning att göra nya studerandegrupper delaktiga i den akademiska kulturen. Problemet har också en genusaspekt. Insocialiseringen i den akademiska kulturen är betydligt mer problematisk för kvinnor än för män, vilket understryker behovet av en utveckling av akademins arbetsformer. (Börjesson och Meijer 1997).

Under senare år har också universitetets utbildningar diskuterats i ljuset av utvecklingen inom informations- och kommunikationsteknologin. Universiteten förutsätts också satsa på distansutbildningar och att utveckla också de reguljära Campusförlagda utbildningarna i dessa avseenden. IKT har ibland presenterats som en lösning på resursproblemen. Samtidigt kommer sannolikt universiteten att utmanas av nya aktörer på utbildningsarenan som kan erbjuda fullständiga utbildningar förmedlade genom den nya teknologin. I det här sammanhanget finns det anledning att aktualisera frågan om skillnaden mellan den utbildning som erbjuds vid ett universitet och den som kan uppnås på nätet. Om lösningen på våra resursproblem är att förändra utbildningen till samma former som präglar distansutbildningarna varför skall då undervisningen över huvudtaget bedrivas vid ett universitet som Linköpings universitet?

Diskussionen kring grundutbildningen och värdet av en utbildning vid ett universitet måste dessutom ske i ljuset av att universitetsutbildning skall vara forskningsanknuten. Detta förutsätter bl a att lärarna kan hålla sig ajour med forskningen inom sitt specialområde och den allmänna ämnesutvecklingen. Forskningsanknytningen är också viktig i den meningen att de lärare som undervisar har möjligheter att bedriva forskning eller kompetensutveckling inom tjänsten. Idag är det många lärare som i liten eller ingen utsträckning alls bedriver forskning parallellt med undervisningen. Grundutbildningens forskningsanknytning blir i denna mening begränsad.

Utmaningen

Behovet av en forskningsanknuten grundutbildning, en allt större grundutbildning, den nya teknologin samt diskussionen av resursläget inom det humanistiskt/samhällsvetenskapliga området aktualiserar således övergripande frågor om universitetsutbildningens roll i ett framtida samhälle. Fakulteten har ett ansvar att tydlig-

göra sina strategiska ställningstaganden t ex en satsning på programutbildningar, fristående kurser, magisterutbildningar, kompetensutveckling etc. En sådan diskussion har pågått en tid inom fakulteten och bl a påverkat fakultetens strategidokument.

I allmänna termer handlar detta naturligtvis om vilken filosofi som bör ligga till grund för de utbildningar som fakulteten skall engagera sig i och övergripande strategiska överväganden. Fakulteten behöver emellertid också ta ställning till hur vi tar ansvar för forskningsanknytning och kompetensvården bland grundutbildningens lärare. Frågan rör också hur vi konkret tar till vara studenternas engagemang i utbildningarna och skapar en kreativ utbildningsmiljö vid universitetet. Det finns mycket i de arbetsformer som präglar den humanistiskt samhällsvetenskapliga traditionen som är av stort värde – t ex seminariet – men det finns anledning att ta studenternas kritik mot bristen på delaktighet i utbildningarna på allvar. Det gäller i relation till själva undervisningssituationen såväl som till kursplanering. Studenternas ansvarstagande i utbildningen förutsätter att de synliggörs i utbildningsplanering och utvärdering.

Inom senare år har det inom fakulteten aktivt bedrivits ett engagerat pedagogiskt utvecklingsarbete. Exempelvis kan framhållas det religionsvetenskapliga programmets utveckling av tutorstött lärande, grundskolläraryrkeprogrammets i Norrköping arbete med studentaktiva studieformer, psykologprogrammets PBL-undervisning samt utveckling av det nya affärsjuridiska programmet. Den vanligast förekommande undervisningsmodellen vid fakulteten är emellertid föreläsningen. En undervisningssituation som oftast planeras och genomförs av läraren ensam. Universitetets lärarroll bör också på grundutbildningen utvecklas mot en mer handledande roll. Studier visar att handledarrollen uppfattas av lärarna som mera stimulerande och utvecklande. Lärarrollen kan vara mer stimulerande då läraren i större utsträckning får utrymme till att bidra med sitt vetenskapliga kunnande inom områden som kritiskt tänkande, problemformulering och analys. Föreläsningar har ett stort värde när de kan sättas in i ett sammanhang som möjliggör en fördjupad bearbetning av de frågeställningar som studenten själv bearbetar. I det här sammanhanget kan en ny kommunikationsteknik vara användbar. Även studenter involverade i studentaktiv utbildning menar att de får en bättre utbildning än de som har en mer traditionellt upplagd utbildning (Ds 1998:51). Genom att lärarrollen utvecklas mot en mer handledande roll kan åstadkommas en kvalitativt bättre dialog mellan lärare och studenter och studenterna kan också bli mera synliga i undervisningsprocessen. Det vetenskapliga samtalet öppnas för studenterna på ett sätt som är omöjligt i traditionell pedagogik. Studenterna kan på det här sättet bli mer aktiva i utvecklings- och planeringsarbetet. Men med detta ökade *inflytande* följer även ett ökat *ansvar*. Är studenterna villiga och förberedda på att ta detta ansvar som medaktörer i utbildningen? Det reser också frågan om det kan krävas nya sätt att introducera studenterna i universitetsstudier? Det krävs också att en annan organisation av utbildning och examination prövas – casemetodik, projektarbeten, portföljmetodik m.m.

En annan central och villkorlös utgångspunkt för fakultetens utbildningar är att läraren måste ges möjligheter att fungera som forskare. Extra resurser för detta är emellertid knappa. Läraren måste aktivt bedriva forskning parallellt med undervisningen/handledningen. Det är därför viktigt att pröva koncentrationsläsning,

fördjupning etc. som samtidigt möjliggör sammanhållen forskningstid/utvecklingstid för lärarna. Borde vi också initiera en diskussion kring terminssystemet?

Den skisserade problembilden har emellertid också andra implikationer. En utveckling av fakultetens undervisning och forskning förutsätter en ledning och planering av verksamheten som omfattar ett ansvarstagande för såväl studenters som lärares utveckling. Det finns därför anledning att se över också den akademiska ledarrollen som den kommer till uttryck på studierektorsnivån/prefektnivån samt samordningen på fakultetsnivån. Fakulteten måste ta ett aktivt ansvar för en utveckling inom grundutbildningen och inte överlämna detta till de enskilda lärarna.

Beslut

Filosofiska fakultetsnämnden **beslutar** upprätta ett reformutskott med ansvar för

- att utveckla ett förslag till riktlinjer för ett pedagogiskt utvecklingsarbete inom fakulteten
- att föreslå en organisation angående reformarbetet som kan påverka/involvera alla utbildningar inom fakulteten
- att vid planeringen av uppdraget samråda med kvalitetsutskottet
- att återsrapportering sker till fakultetsnämnden, grundutbildningsnämnden och kvalitetsutskottet.

Beslut i detta ärende har fattats vid Filosofiska fakultetsnämndens sammanträde 1999-11-26. I beslutet har, förutom undertecknad dekanus, ordförande, deltagit ledamöterna Ahlstrand, Bergwall, Holmström, Ingelstam, Lindkvist, Nicander samt tjänstgörande suppleanten Lövgren. Därutöver har närvarit facklige representanten Falk, kanslichef Hagberg och fakultetssekreterare Fagerström.

Bengt Sandin